

Warszawa, 10 lutego 2012 r.

Polska Akademia Nauk

Komitet Nauk Prawnych

00-901-Warszawa, PKiN, skr. poczt. 24

WP Prof. dr hab. Barbara Kudrycka

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Ul. Hoża 20, ul. Wspólna 1/3

00-529 Warszawa

Wielce Szanowna Pani Minister,

W imieniu Komitetu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, pozwalam sobie przekazać w załączeniu stanowisko Komitetu w przedmiocie list prawniczych czasopism naukowych i punktowej ich oceny – wyrażając przekonanie, że stanowisko naszego Komitetu wpłynie na ocenę i ewentualną zmianę przepisów, które normują tę materię.

Proszę przyjąć wyrazy głębokiego szacunku

Przewodniczący Komitetu Nauk Prawnych PAN

prof. dr hab. Mirosław Wyrzykowski

Warszawa, 10 lutego 2012 r.

Stanowisko Komitetu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk

w przedmiocie list prawniczych czasopism naukowych i punktowej ich oceny.

1. Nie ulega wątpliwości, że dla różnych potrzeb (w szczególności finansowania nauki, oceny spełniania przez jednostkę organizacyjną ustawowych wymagań uzyskania uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora lub stopnia naukowego doktora habilitowanego, oceny osiągnięć kandydata do stopnia albo tytułu naukowego oraz oceny okresowej) występuje potrzeba wprowadzenia określonych obiektywnych kryteriów, w tym kryteriów oceniania osiągnięć przez przypisanie określonej liczby punktów miejscu publikacji.
2. Potrzebę tę od dawna odczuwały – i zaspokajały – środowiska nauk ścisłych, technicznych oraz medycznych, czyniąc to na zasadzie konsensu i samoregulacji. Konsensualnie przyjęta praktyka tych środowisk naukowych wiąże się z ich coraz szerszym włączeniem w obieg międzynarodowy, w tym nierzadko z koniecznością ogłaszania wyników badań w językach obcych, niekoniecznie zresztą jedynie w języku angielskim. Nie dotyczy to jednak, poza niektórymi tylko specjalnościami, naukowego środowiska prawniczego. Ze względu na przedmiot badań, którym jest prawo pozytywne, mimo postępu procesów globalizacji i europeizacji, ma ono podstawowych odbiorców wyników badań w danym kraju, w języku urzędowym tego kraju. W tym zakresie, wskazana potrzeba publikowania w języku polskim współgra również z ogólnymi zasadami ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 224 z późn. zm.), a przede wszystkim z jej aksjologią wyrażoną w preambule. Ze względu na nasze usytuowanie w tradycji prawa kontynentu europejskiego, występuje także wciąż zwyczaj publikowania w języku niemieckim albo w języku francuskim, a w odniesieniu do przedstawicieli historii prawa rzymskiego także w języku włoskim, przy czym języki te odgrywają w sferze międzynarodowego obrotu prawoznawstwa rolę o wiele większą niż w większości innych dziedzin nauki. Środowisko ma również, czego dowodzą w szczególności opinie wyrażane przez

„superrecenzentów” Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów, i bez systemu punktowego ustaloną wiedzę odnośnie do waloru miejsca określonej publikacji – co nie oznacza, że nie ma w ogóle potrzeby ustalenia dla celów informacyjnych odpowiedniego wykazu czasopism naukowych. Za najbardziej powołany do merytorycznego działania w tym zakresie należy uznać Komitet Nauk Prawnych PAN.

3. Wszystkie odpowiednie bazy danych (np. *Journal Citation Reports*, *European Reference Index for the Humanities*) powstały i są prowadzone przez podmioty niepubliczne, na zasadzie samoregulacji środowiskowej, bowiem mogą one mieć odpowiedni autorytet jedynie na zasadzie konsensualnej. Oznacza to istotną trudność przełożenia tego sposobu (także gdy idzie o indeksy cytowań) obiektywizowania oceny osiągnięć naukowych na formalne wymagania prawa – a więc nadawania odpowiednim bazom danych i standardom mocy prawnie obowiązującej.
4. Na podstawie obowiązujących do 1 października 2010 r. przepisów dotyczących finansowania nauki (§ 4 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 października 2007 r. w sprawie kryteriów i trybu przyznawania oraz rozliczenia środków finansowych na działalność statutową – Dz. U. Nr 205, poz. 1489 z późn. zm.) Minister ogłaszał w formie komunikatu wykaz wybranych czasopism wraz z liczbą punktów za umieszczoną w nich publikację naukową. Wobec utraty mocy podstawy prawnej do wydania rozporządzenia (tj. art. 11 ust. 7 ustawy z dnia 8 października 2004 r. o finansowaniu nauki, Dz. U. z 2004 r., Nr 238, poz. 2390, z późn. zm.) oraz braku umożliwiającego dalsze jego stosowanie przejściowego przepisu w ustawie z dnia 30 kwietnia 2010 r. – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące system nauki (Dz. U. Nr 96, poz. 620 z późn. zm.), zniknęła podstawa prawna do publikowania powołanych komunikatów. Ostatni z nich, jako ujednolicony wykaz czasopism punktowanych, ma datę 25 czerwca 2010 r. Zamieszczone w tym wykazie czasopisma prawnicze były dobrane i ocenione w znacznym stopniu przypadkowo.
5. Ustalona na podstawie dawnych przepisów punktacja jest stosowana – w zakresie nieobjętym tymi przepisami – do oceny okresowej, jeżeli przewidują to statuty uczelni i

akty wydane na ich podstawie, a do oceny osiągnięć naukowych (jednostek organizacyjnych lub indywidualnych) jedynie na zasadzie konsensu danego środowiska (np. odpowiedniej sekcji Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów). Należy jednak zauważyć, że nie było i nie ma takiego konsensu, bowiem w Sekcji Nauk Humanistycznych i Społecznych, w której występują nauki prawne, nie odczuwano dotąd potrzeby w tym zakresie. W art. 44 ust. 2 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (Dz. U. Nr 96, poz. 615 z późn. zm.) znajduje się jedynie ogólna i mająca inny zakres przedmiotowy niż art. 11 ust. 7 poprzedniej ustawy podstawa prawna do wydania rozporządzenia, w którym możliwe byłoby wprowadzenie unormowania zbliżonego do obowiązującego do 1 października 2010 r. Rozporządzenie takie nie zostało jednak do tej pory wydane.

6. Ostatnie działania Ministerstwa w tym zakresie (zob. List Podsekretarza Stanu Prof. Macieja Banacha z dnia 24 listopada 2011 r.) wraz z informacją o nowym systemie kryteriów i zasad oceny czasopism naukowych są dokonywane w powołaniu się na art. 42 ust. 5 ustawy o zasadach finansowania nauki (*Podstawowymi kryteriami kompleksowej oceny jakości działalności naukowej lub badawczo-rozwojowej jednostek naukowych jest ocena (1)poziomu naukowego prowadzonych badań naukowych lub prac rozwojowych; (2) efektów działalności naukowej w odniesieniu do standardów międzynarodowych - w tym zwłaszcza publikacje autorstwa pracowników jednostki naukowej w renomowanych wydawnictwach oraz monografie naukowe, opracowane nowe technologie, materiały, wyroby, systemy i usługi, wdrożenia, patenty, licencje i prawa ochronne na wzory użytkowe, a także ocena znaczenia działalności jednostki naukowej dla rozwoju nauki w skali międzynarodowej oraz wzrostu innowacyjności w skali kraju, a w zakresie twórczości artystycznej aktywny udział w międzynarodowych wystawach, festiwalach, wydarzeniach artystycznych, plastycznych, muzycznych, teatralnych i filmowych*). Jednakże przepis ten, który oczywiście może wyznaczać standardy wszelkich prac przygotowawczych, nie może mieć samoistnej treści normatywnej, także jako wyznacznik treści rozporządzenia, które ma być wydane na podstawie art. 44 ust. 4 ustawy. Działania Ministerstwa trzeba zatem uznać jako przygotowawcze do wdrażania ewentualnych treści przyszłego rozporządzenia – dotyczącego statutowego finansowania jednostek naukowych.

7. Prawdopodobnie do tego przyszłego rozporządzenia odsyłają obowiązujące przepisy dotyczące innych materii, a mianowicie przepisy ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.) w brzmieniu obowiązującym od 1 października 2011 r.: a) art. 11 ust. 2 (*Warunkiem wszczęcia przewodu doktorskiego jest posiadanie wydanej lub przyjętej do druku publikacji naukowej w formie książki lub co najmniej jednej publikacji naukowej w recenzowanym czasopiśmie naukowym o zasięgu co najmniej krajowym, określonym przez ministra właściwego do spraw nauki na podstawie przepisów dotyczących finansowania nauki [...]*); b) art. 13 ust. 2 (*Rozprawa doktorska może mieć formę maszynopisu książki, książki wydanej lub spójnego tematycznie zbioru rozdziałów w książkach wydanych, spójnego tematycznie zbioru artykułów opublikowanych lub przyjętych do druku w czasopismach naukowych, określonych przez ministra właściwego do spraw nauki na podstawie przepisów dotyczących finansowania nauki [...]*).
8. Odrębnie należy potraktować przepis § 3 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. Nr 196, poz. 1165; wydane na podstawie ogólnego upoważnienia art. 16 ust. 4 omawianej ustawy). Zgodnie z treścią tego paragrafu kryteria oceny w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych habilitanta obejmują – w obszarze nauk społecznych, do którego należy dziedzina nauk prawnych: autorstwo lub współautorstwo publikacji naukowych w czasopismach znajdujących się w bazie *Journal Citation Reports (JCR)* lub na liście *European Reference Index for the Humanities (ERIH)*.
9. W odniesieniu do materii, o której mowa w pkt 7 i pkt 8, konieczne jest: a) stworzenie podstawy prawnej do dokonywania oceny czasopism i ich „punktowania”, na potrzeby finansowania badań statutowych jednostek, a tylko pośrednio na potrzeby nowego przewodu doktorskiego i postępowania habilitacyjnego; b) włączenie – dotąd nieprzewidywane – do procesu oceny właściwych sekcji Centralnej Komisji oraz komitetów naukowych PAN z odpowiednich dziedzin i dyscyplin, w tym Komitetu

Nauk Prawnych, jako reprezentantów danego środowiska naukowego. Wskazany w powołanym piśmie Podsekretarza Stanu w MNiSzW tryb działania oznacza, że – bez udziału przedstawicieli środowiska – rozstrzygnięcia Ministra w sprawie kwalifikacji danego czasopisma mają wszelkie cechy „innego aktu z zakresu administracji publicznej dotyczącego uprawnień lub obowiązków wynikających z przepisów prawa” (art. 3 § 2 pkt 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi – Dz. U. Nr 153, poz. 1270 z późn. zm.), a wobec braku podstawy prawnej są narażone na sankcję nieważności. Nie jest pewne, czy taki właśnie jest zamiar Urzędu, reprezentowanego przez Autora listu.

10. W odniesieniu do materii, o której mowa w pkt 9, wystarczy stwierdzić, że w zakresie nauk prawnych lista ERIH programowo w ogóle nie obejmuje czasopism z zakresu prawa, a w bazie JCR nie ma żadnego polskiego czasopisma prawniczego (z obszaru nauk społecznych jest tylko jedno czasopismo). W związku z tym, powołany przepis rozporządzenia z dnia 1 września 2011 r. w odniesieniu do nauk prawnych jest w bardzo dużym stopniu niemożliwy do zastosowania. Faktyczna wykonalność stanowionego prawa powinna być jednym z podstawowych aspektów rozważanych w toku procesu legislacyjnego – w tym przypadku prowadzącego do wydania rozporządzenia.
11. Z powyższych względów, poza uświadomieniem sobie przez naukowe środowisko prawnicze wszystkich wskazanych wyżej złożonych aspektów problemu, można uznać za celowe postulowanie zawieszenia przyjętego w stosunku do czasopism prawniczych rozwiązania, które nie ma podstawy prawnej, a przede wszystkim dokonywanie wszelkich ustaleń w tym zakresie w ścisłej współpracy z reprezentacjami naukowego środowiska prawniczego, w szczególności z Komitetem Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk. Kontynuowanie dotychczasowego procesu może przynieść jedynie kontrproduktywne skutki, takie jak formalizacja i wydrążenie opiniowania z realnej treści, upadek renomowanych czasopism niemogących sprostać formalnym wymaganiom oraz wykonywanie pozornych ruchów w miejsce podwyższania poziomu dyskursu naukowego.

